

Nacrt Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti 2022. – 2030.

- **temeljne odrednice s osvrtom na područje resocijalizacije i oporavka -**

*2. Regionalni forum o ovisnosti i oporavku
8.-10.11.2022. Beograd*

Željko Petković, pomoćnik ravnatelja
Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Ključni trendovi u RH

- Stabilan trend osoba ovisnih o drogama na liječenju
- Oko 80% svih liječenih ovisnika u sustavu su opijatski ovisnici
- Broj novih ovisnika u tretmanu kontinuirano se smanjuje, osobito broj novih opijatskih ovisnika
- Kod neopijatskih ovisnika prevladava ovisnost o kanabisu
- Tijekom godina primjetan je i pad ukupnog broja ovisnika u tretmanu terapijskih zajednica
- **U posljednje tri godine rekordan broj zapljena svih vrsta droga**
- Posljednjih godina **stabilan trend za kaznena djela** od 2.700 u 2013. do 2.324 kaznenih djela u 2021.; porast broja prekršaja vezanih za zlouporabu droga sa oko 5.500 u 2013. na 6.597 u 2021.
- Procijenjeni ukupni javni rashodi za provedbu politike o drogama godišnje iznose oko 900.000.000 kuna, od čega se više od 50% ukupnih rashoda odnosi na područje tretmana ovisnosti (za područje prevencije ovisnosti u zadnjih 3 godine utrošeno je oko 127.000.000 kn)

Što nam govore trendovi?

- **EU Analiza droga u otpadnim vodama: EU studija provedena u više gradova (2021.)**
- Sudjelovalo 75 gradova iz 23 države članice EU (Zagreb – Hrvatska)
- Prate se urinarni biomarkeri glavne tvari za amfetamin, metamfetamin i MDMA (ecstasy) te glavni urinarni metaboliti kokaina i kanabisa
- Tijekom zadnjih 10 godina Zagreb bilježi uzlazni trend razine urinarnih metabolita **kokaina** (548.62 mg / 1000p / po danu), s najvišom razinom zabilježenom u subotu (745.92 mg / 1000p / po danu) ako promatramo tjedno izlučivanje u 2021.
- Na najveću potrošnju amfetamina ukazuju analize u sjevernoj i istočnoj Europi, a Zagreb bilježi pad u odnosu na 2020., na približnu razinu iz 2019. g (151.41 mg / 1000p / po danu)
- Prisutnost biomarkera MDMA najviša je u gradovima zapadne i sjeverne Europe; u Zagrebu je najveća razina tog biomarkera zabilježena 2016., od 2018.-2020. imamo blagi uzlazni trend pa pad 2021. (28.26 mg / 1000p / po danu) na približnu razinu iz 2018.
- Najveća masovna opterećenja metabolita **kanabisa** THC-COOH pronađena su u otpadnim vodama gradova u Hrvatskoj, Španjolskoj, Nizozemskoj i Sloveniji
- Gledajući desetogodišnji trend izlučivanja urinarnih biomarkera kanabisa u Zagrebu, nakon uzlaznog trenda koji je kulminirao 2020. (228.93 mg / 1000p / po danu), u 2021. se bilježi pad (132.9 mg / 1000p / po danu)

Što nam govore trendovi?

	Istraživanje zlorabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji (2011.,2015., Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar)	Istraživanje zlorabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji (2019., HZJZ i Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar)
<ul style="list-style-type: none"> • konzumacija ilegalnih droga 	↑ porast	Broj odraslih koji su konzumirali neku ilegalnu drogu se između 2011. i 2019. udvostručio (porast s 5.3% na 11.2%).
<ul style="list-style-type: none"> • Prevalencije 	↑ 2015. došlo do značajnog porasta životne prevalencije uporabe kanabisa među mlađim odraslima u dobi 15-34: (2011.:25,3%; 2015.: 31,6%),	Konzumacija kanabisa je u 2019. godini bila dvostruko veća i među odraslima i mlađim odraslima u odnosu na 2011.
<ul style="list-style-type: none"> • Najčešće korištena ilegalna droga u RH 	kanabis (marihuana/hašiš) - barem 1 X u životu konzumiralo 19,4% ispitanika, odnosno 31,6% mlađih odraslih (15-34).	kanabis
<ul style="list-style-type: none"> • Uporaba ostalih ilegalnih droga 	↓ Životne prevalencije znatno niže - amfetamini (3.5%), ecstasy (3%), kokain (2.7%), LSD (1.7%) i heroin (0.3)	Životne prevalencije uzimanja ostalih ilegalnih droga također pokazuju uzlazni trend , najviše za kokain i ecstasy
<ul style="list-style-type: none"> • Nove droge 	Životna prevalencija: Odrasli: 2,7%; mlađi odrasli: 5,4%, najmlađa dobna skupina: (15-24 godine) – 6,9%	Životna prevalencija uzimanja bilo koje „nove droge“ bila je 1,7%, a najveća je bila među ispitanicima u dobi između 15 i 24 godina – 3,5%.

Nacionalna strategija

- Ministarstvo zdravstva u suradnji sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i ostalim resornim ministarstvima izradilo je nacrt novog strateškog dokumenta koji predstavlja zaokret i novi pristup u kreiranju integrativne i koherentne politike u ovom području te definira nacionalne ciljeve i prioritete politike prema ovisnostima i ponašajnim ovisnostima, ključne aktivnosti te nositelje i rokove provedbe
- Uzimajući u obzir nove trendove i izazove, Nacrt Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti 2022.-2030. rezultat je stručnih konzultacija i rasprava o potrebi redefiniranja i preusmjeravanja dosadašnjega nacionalnog strateškog okvira na području politika prema ovisnostima
- Umjesto pojedinačnih strategija za različita sredstva ovisnosti, koje su u prethodnom razdoblju bile na snazi i u nadležnosti različitih resora, izrađen jedinstveni strateški dokument koji će biti usmjeren na sve vrste ovisnosti (na sredstva ovisnosti – alkohol, duhan i droge te na ponašajne ovisnosti – kockanje/klađenje, prekomjerno korištenje internetom i društvenim mrežama i dr.)
- Nacrt Nacionalne strategije usvojen je od strane Povjerenstva za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske na sjednici održanoj u listopadu 2021. godine, nakon čega je ušao u proceduru u Ministarstvu zdravstva, koje ga je uputilo na javno savjetovanje, a zatim u daljnju proceduru Vladi Republike Hrvatske
- Nacrt Nacionalne strategije integrira međunarodne inicijative i aktivnosti na europskoj razini, a korištene su i stručne preporuke Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA), Smjernice Ureda za droge i kriminal Ujedinjenih naroda (UNODC), dokumenti SZO te preporuke i smjernice iz drugih europskih i međunarodnih dokumenata

Ključni rezultati i preporuke evaluacije

Preporuke iz evaluacije NS u području droga 2012.-2017. koje su razrađene novim strateškim dokumentom

- Uključiti **tvori koje uzrokuju ovisnosti i ponašajne ovisnosti** u jednu sveobuhvatnu Nacionalnu strategiju
- Razviti **sinergiju i ojačati suradnju između sektora mentalnog zdravlja i sektora ovisnosti**
- Poticati inovacije u sektoru prevencije
- Uložiti u **rane intervencije i diversifikaciju opcija tretmana - on-line intervencije**
- Povećati **pristup pouzdanim i činjeničnim informacijama** o prirodi i sadržaju, (mentalnim) zdravstvenim posljedicama, preventivnim i ostalim mjerama smanjenja potražnje (potencijalnim) potrošačima, medijima te široj javnosti o sredstvima ovisnosti
- **Povećati kvalitetu i učinkovitost Sustava ranog upozoravanja u slučaju novih psihoaktivnih tvori** za praktičnu uporabu javnosti i stručnjaka
- **Temeljiti pregled postojećeg sustava supstitucijske terapije** kako bi se izmijenile postojeće metode i prakse
- Pojednostaviti **cjelokupni sustav i proces donošenja odluka** te redefinirati mandat i nadležnosti s ciljem osiguranja provedbe politika koje će biti u skladu sa novim potrebama i izazovima
- Provoditi **specifične edukacije i treninge** sukladno potrebama i planirati dugoročne programe sukladno prioritetima

■ Vizija Nacionalne strategije

- **Vizija Nacionalne strategije** predviđa kako će do 2030. godine biti smanjeni zdravstveni, socijalni i društveni rizici povezani sa ovisnostima i ponašajnim ovisnostima, kao i potražnja i dostupnost ilegalnih sredstava ovisnosti, čime će biti unaprijeđena zaštita zdravlja i sigurnosti stanovništva i osigurano da se raširenost problematike ovisnosti zadrži u okvirima društveno prihvatljivog rizika
- **Provedba vizije** osigurat će se djelovanjem svih državnih institucija i organizacija civilnog društva na suzbijanju ovisnosti i ponašajnih ovisnosti, njihovoj prevenciji te pružanju pomoći osobama s problemom ovisnosti, ali i pojedincu, obiteljima i društvu u cjelini na prevladavanju poteškoća vezanih uz štetne posljedice različitih vrsta ovisnosti i ponašajnih ovisnosti

STRUKTURA NACRTA NACIONALNE STRATEGIJE

- **Nacrt Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti 2022. – 2030.**
  - izmijenjen je vremenski period na koji se dokument donosi – 9 godina s obzirom da se radi o srednjoročnom aktu strateškog planiranja
  - definirana su 3 prioriteta politike djelovanja na području ovisnosti te u svakom prioritetu posebni ciljevi;
- **Prioritet 1.** Doprinijeti smanjenju potražnje sredstava ovisnosti i pojave ponašajnih ovisnosti kroz prevenciju ovisnosti kod djece i mladih, liječenje, psihosocijalni tretman, resocijalizaciju i društvenu reintegraciju osoba s problemom ovisnosti te smanjenje šteta povezanih s uporabom sredstava ovisnosti
  - ✓ Prevencija ovisnosti kod djece i mladih
  - ✓ Prevencija ovisnosti na mjestu rada
  - ✓ Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja, psihosocijalnog tretmana te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti u sustavu zdravstva, socijalne skrbi te zatvorskome sustavu i probaciji
  - ✓ Smanjenje šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima

- **Prioritet 2.** Smanjenje dostupnosti, ponude droga i povezanog kriminala te dostupnosti alkohola, duhanskih i srodnih proizvoda, igranja igara na sreću, suprotno zakonskim propisima
- ✓ Smanjenje dostupnosti i ponude droga i tvari zabranjenih u sportu
- ✓ Smanjenje dostupnosti i prodaje alkohola i duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, koja nije u skladu sa zakonskim propisima
- ✓ Osiguranje društveno odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću
- ✓ Unaprjeđenje kaznene i prekršajne politike u području suzbijanja zlouporabe droga
- **Prioritet 3.** Doprinijeti povećanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta za provedbu znanstveno utemeljene i učinkovite politike djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti
- ✓ Unaprjeđenje sustava i koordinacije na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti
- ✓ Učinkovita međunarodna suradnja na području ovisnosti
- Za svaki posebni cilj definirane su mjere za njegovu provedbu
- Za svaki posebni cilj definirani su pokazatelji ishoda (početni i ciljani)

Glavne strukturne i programske promjene

- Projekti i školski preventivni programi koji se provode u odgojno-obrazovnim ustanovama trebat će se **uskладiti sa Minimalnim standardima prevencije**
- **Identificirati određeni broj učinkovitih preventivnih programa** koji se provode na području Republike Hrvatske, a koji bi se kao nacionalni programi mogli ponuditi školama za provedbu
- **Izgraditi i unaprijediti centralni zdravstveni informacijski sustav u Hrvatskoj** koji bi služio lakšoj komunikaciji svih stručnjaka uključenih u sustav osobito u smislu praćenja i unapređenja tretmana ovisnosti
- **Ojačati Službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo**, koja bi preuzele tretman svih oblika ovisnosti
- **Revidirati Smjernice za farmakoterapiju opijatskih ovisnika** sukladno rezultatima evaluacije provedbe supstitucijske terapije te izvršiti evaluaciju provedbe Smjernica za psihosocijalni tretman u Službama kako bi se potaknula njihova jača implementacija u praksi
- **Pripremiti zakonski temelj za uspostavu distribucije kućnih doza Naloksona** ovisnicima u visokom riziku od predoziranja
- **Izvršiti pripreme radnje za uspostavu registara/ baza podataka za alkohol, igre na sreću, registar smrtnosti i njihovo povezivanje sa postojećim registrom za droge**
- **Stavljen veći naglasak na nadzor provedbe zakona vezanog za alkohol i igre na sreću** te kreiranje odgovarajućih intervencija i izmjene zakonskih propisa
- **Uspostaviti jedinstveni koordinacijski model i osnovati krovno izvršno tijelo** koje će biti zaduženo za središnje koordiniranje i upravljanje politikom prema ovisnostima i ovisničkim ponašanjima (proširenje ovlasti Povjerenstva)

■ **Evaluacija resocijalizacije**

Dosadašnja provedba aktivnosti u području Projekta resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti te ostalih pratećih programa i aktivnosti usmjerenih na ovo područje evaluirana je i praćena u prethodnom razdoblju kroz nekoliko segmenata:

- **Evaluacija Projekta Resocijalizacije (2014.)**
- **Evaluacija Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe droga (2017.)**
- **Godišnja izvješća o provedbi Projekta resocijalizacije (2007.-2021.)**

Izvješća o provedbi Projekta resocijalizacije (2007.-2021.) - preporuke

- Potrebno je dodatno **unaprijediti suradnju i poboljšati informiranje stručnjaka** koji sudjeluju u provedbi Projekta te motivirati lokalne zajednice na aktivnije uključivanje u provedbu Projekta.
- Neophodno je **poboljšati informiranje, promociju i zagovaranje Projekta** putem medijskih aktivnosti, edukacija, senzibilizacije gospodarstvenika ali i stručnjaka te šire javnosti kao i informirati potencijalne korisnike o Projektu za vrijeme tretmana.
- Potrebno je raditi na **unapređenju mjera aktivne politike zapošljavanja**, ali i na unapređenju različitih programa zapošljavanja u okviru socijalnih zadruga i udruga te programa zapošljavanja u kojima sudjeluje cijela lokalna zajednica.
- Potrebno je raditi na **rješavanju problema zapošljivosti osoba** liječenih zbog problema ovisnosti koji zbog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti obavljati/svakodnevno obavljati posao (osmisliti, sufinancirati i provoditi ciljane radne programe, procijeniti stupanj invaliditeta).
- Potrebno je **planirati posebne programe za socijalnu integraciju žena** liječenih zbog problema ovisnosti o drogama koji nužno trebaju sadržavati grupe za psiho-socijalnu podršku nakon izlaska iz ustanove, rad s obitelji, prijelazne oblike resocijalizacije kao što su stambene zajednice te ponudu zanimanja i poslova prilagođenih psihofizičkim sposobnostima žena.
- Potrebno je **povećati broj, kvalitetu i održivost programa udruga** koje pružaju psihosocijalnu pomoć i podršku osobama liječenim zbog problema ovisnosti o drogama nakon izlaska iz zajednice te poticati provedbu što većeg broja programa resocijalizacije

Nacionalna strategija (2022.-2030.) i Akcijski plan (2022.-2026.) djelovanja na području ovisnosti – mjere na području resocijalizacije i oporavka

Strateški prioriteti i mjere temelje se na preporukama proizašlih iz evaluacija i praćenja ovog područja

- NS - Strateški Prioritet 1. *Doprinijeti smanjenju potražnje sredstava ovisnosti i pojave ponašajnih ovisnosti kroz prevenciju ovisnosti kod djece i mladih, liječenje, psihosocijalni tretman, resocijalizaciju i društvenu reintegraciju osoba s problemom ovisnosti te smanjenje šteta povezanih s uporabom sredstava ovisnosti*
- NS – Posebni cilj 3. *Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja, psihosocijalnog tretmana te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti u sustavu zdravstva, socijalne skrbi te zatvorskom sustavu i probaciji*
- NS - Realizacija kroz mjere AP

Nacionalna strategija i Akcijski plan djelovanja na području ovisnosti – mjere na području resocijalizacije i oporavka

- Mjere AP
  1. rad s članovima obitelji u svrhu olakšavanja povratka rehabilitirane osobe u obitelj i lokalnu zajednicu - osiguranja uspješne resocijalizacije i smanjenja rizika od stigmatizacije i socijalne isključenosti kroz jačanje sustava podrške i šire dostupnosti pratećih programa - *pokazatelj rezultata: broj osoba obuhvaćenih intervencijama iz socijalne skrbi/broj programa za navedene skupine*
  2. jačanje kapaciteta stručnih radnika s ciljem unapređenja skrbi za posebne skupine osoba s problemom ovisnosti - jačanje suradnje i provedba edukacija s ciljem jačanja podrške stručnjacima koji provode programe resocijalizacije i oporavka - *pokazatelj rezultata: broj edukacija/broj stručnjaka koji su educirani*
  3. uključivanje korisnika programa smanjenja štete u programe resocijalizacije s ciljem društvene reintegracije i oporavka - razvijanje različitih programa usmjerenih na smanjenje recidiva i počinjenja kaznenih djela te uključivanje u programe s ciljem socijalne integracije - *pokazatelj rezultata: broj korisnika uključenih u Projekt/broj programa za ovu skupinu korisnika*

Nacionalna strategija i Akcijski plan djelovanja na području ovisnosti – mjere na području resocijalizacije i oporavka

- Mjere AP
  1. unaprjeđenje integracije osoba liječenih zbog problema ovisnosti u društvo - putem provedbe mjera iz Projekta resocijalizacije te poticanja i razvoja drugih programa socijalnog uključivanja za osobe s problemom ovisnosti ili ponašajnih ovisnosti doprinijet će se boljem i učinkovitijem tretmanu i razvoju učinkovitijih programa oporavka – *pokazatelj rezultata: broj osoba uključenih u Projekt/ broj programa koji se provode*
  2. intervencije koje doprinose oporavku i društvenoj reintegraciji osuđenih osoba s problemom ovisnosti - osmišljavanje i prilagođavanje intervencija koje će odgovoriti na potrebe osoba s problemom ovisnosti u zatvorskom sustavu i pridonijeti njihovom oporavku i društvenoj reintegraciji - *pokazatelj rezultata: broj zatvorenika uključenih u Projekt za vrijeme izdržavanja kazne*

Minimalni standardi kvalitete za programe resocijalizacije i oporavka

Revizija Projekta resocijalizacije ovisnika

- proširenje intervencija i za osobe koje imaju problem ovisnosti ne samo u odnosu na droge (alkohol, kockanje, ostala ovisnička ponašanja)/ posebni programi za ciljanje skupine (žene, maloljetnici)
- usklađivanje sukladno uočenim potrebama tijekom prethodnog razdoblja
- osigurati znanstveno utemeljen program koji je sukladni karakteristikama i potrebama pojedinog korisnika (tailor-made pristup)
- olakšati dostupnost programa bez dodatnih administrativnih prepreka za korisnike
- ciljeve za korisnike koji se uključuju temeljiti na pristupu “step by step” uz periodičnu evaluaciju napretka, te uz odgovarajuće upravljanje mogućim relapsom
- osigurati integriranu kontinuiranu skrb za korisnike kroz socijalne intervencije (školoвање, edukaciju, zdravstvenu skrb, stanovanje), a s ciljem socijalnog uključivanja korisnika u zajednicu
- za aktivnosti i rezultate usluga službi koje pružaju programe provoditi vanjsku i unutarnju evaluaciju

Zaključak

Strategija daje **sveobuhvatnu nacionalnu orijentaciju politike prema ovisnostima** u cilju smanjenja uporabe legalnih i ilegalnih sredstava ovisnosti te razvoja ponašajnih ovisnosti

Stavljen je naglasak na ona područja i izazove **u kontekstu aktualnih trendova i potreba**, postojećeg sustava prema ovisnostima i ovisničkim ponašanjima, zakonodavnog okvira i modela koji su se u prethodnom razdoblju pokazali učinkovitima u sprječavanju ovisnosti

HVALA VAM NA POZORNOSTI

Pitanja, komentari...